

KAFDAĞI

Cilt:5, Sayı:1, Haziran 2020, 18-29

Gönderim Tarihi: 23.12.2019

Kabul Tarihi:01.01.2020

TUZLUCA İLÇESİNİN İDARİ SINIR VE YAPISINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER

Administrative Changes in the Administrative Border and Structure of Tuzluca District

Oğuz ŞİMŞEK

Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü
oguzsimsek76@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-9749-5104

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Tuzluca ilçesi Doğu Anadolu Bölgesi'nin Erzurum-Kars Bölümü'nde yer alan Iğdır iline bağlı bir ilçedir. Aras ırmağının orta havzasında yer alan ilçe coğrafi konumundan dolayı tarihi dönemler içerisinde kervan yolları güzergâhı üzerinde yer almıştır. Ayrıca ilçe merkezinde yer alan kayatuzu yataklarından dolayı dikkatleri üzerine çekmiş ve çok eski dönemlerden itibaren yerleşim yeri olarak tercih edilmiştir. Tuzluca ve çevresi XVII. Yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti, Revan Hanlığı ve son olarak Rus Çarlığı işgalinde kaldıktan sonra Kurtuluş Savaşının hemen başında Türkiye'ye katılmıştır. Tuzluca ilçesi cumhuriyetin ilanından sonra günümüze kadar Bayazıt, Kars ve Iğdır ili sınırları içerisinde yer almıştır. Bu çalışmada Tuzluca ilçesinin tarihi dönemler içerisinde sahip olduğu idari statüsü ve meydana gelen değişiklikler ele alınmaktadır. Tuzluca ve çevresine dair cumhuriyet öncesine ait Osmanlı arşiv belgeleri Rus yıllıkları (Kafkasi Kalender) ve Cumhuriyetin ilanından sonra yayınlanan çeşitli istatistikî veriler, haritalar ve nüfus kayıtları en önemli başvuru kaynaklarını oluşturmaktadır. Çalışmada; il, ilçe veya daha küçük idari birimlerin yapısında ve sınırlarında yapılan değişikliklerin, o yerleşim yeri halkının çeşitli kamu hizmetlerinden yararlanmasında ve nereye ait olduklarına dair oluşan soru işaretlerine dikkat çekilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tuzluca, Bayazıt, İdari yapı, Kayatuzu, Iğdır

Abstract

Tuzluca district is a district of Iğdır province in Erzurum-Kars Department of Eastern Anatolia Region. Due to its geographical location, the district, which is located in the middle basin of the Aras river, has been on the caravan routes route in historical periods. In addition, it attracted attention due to the kayatuzu deposits in the center of the district and was preferred as a settlement since ancient times. Tuzluca and surroundings XVII. From Century Ottoman Empire, the Erivan Khanate, and finally after staying in the Russian Empire at the beginning of the invasion of Turkey participated in the War of Independence. After the proclamation of the republic, Tuzluca has been located within the borders of Bayazıt, Kars and Iğdır. In this study, the administrative status of Tuzluca and its changes during the historical periods are discussed. The most important sources of

reference are the Ottoman archival documents of the pre-republic of Tuzluca and its environs, such as Russian annals (Kafkasi Kalender) and various statistical data, maps and population records published after the proclamation of the Republic. Study; The changes in the structure and boundaries of provincial, district or smaller administrative units, attention is drawn to the question marks about where the people of that settlement benefit from various public services and where they belong.

Keywords: Tuzluca, Bayazıt, Administrative structure, Rock salt, Iğdır

1. Veri Kaynakları ve Yöntem

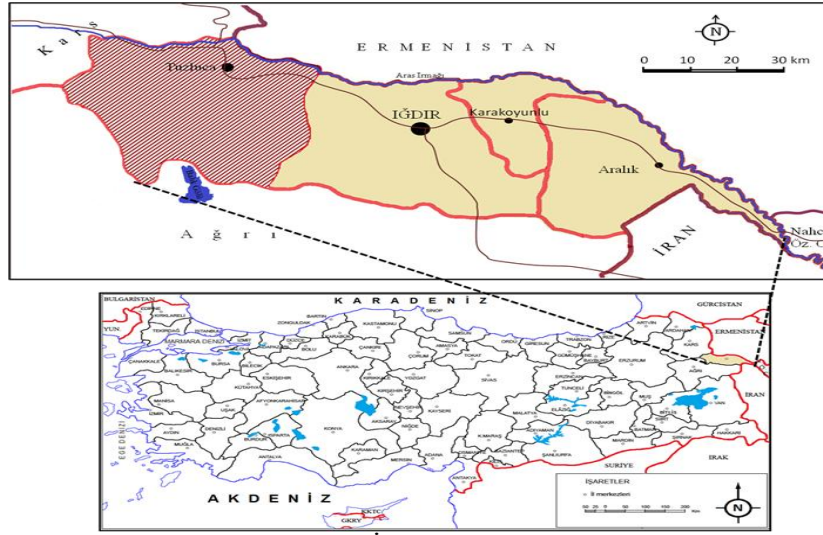
Araştırmamızın konusu idari birimlerin sınır ve yapısında zaman içerisinde yapılan değişikliklere bir örnek oluşturan Tuzluca ilçesi oluşturmaktadır. Uluslararası platformlarda siyasî nitelik taşıyan devletlerin egemenlikleri altındaki ülke arazilerinin yönetimiyle ilgili esasları coğrafi ortama ilişkili olarak ele alan sosyo-ekonomik coğrafya dalı *idari coğrafya*'dır. İdari coğrafya, devletin yönetim yapısı gereği ülke topraklarında yapılmış veya yapılacak idarî düzenlemelerin doğal coğrafya koşullarına ve sosyo-ekonomik yapıya uygun olup, olmadığını araştırıp, bu yönde yapılacak planlamalara yön vermektedir (Özçağlar, 2005, s. 3).

Yapılan düzenlemelerin o yerleşim yerinde yaşayanların kamu hizmetlerinden yararlanma ve nereye ait olmaları hakkında oluşan çeşitli sorunlara dikkat çekilmek istenmiştir. Coğrafi alan kavramı mekânsal boyutu ile değerlendirilmek istendiğinde idari coğrafyadan destek alınmadan yapılabilecek her türlü uğraş kanımızca yanlış anlamlandırmalara sebebiyet verebilecektir. Bununla birlikte coğrafi alan konusunda yapılabilecek herhangi bir yeni düzenlemenin idari coğrafyadan soyutlanmış bir biçimde sürdürülmesi olumsuzlukları da beraberinde getirebilecektir (Demir, 2018, s.196). Ülkemiz idari sisteminde zorunlu veya diğer nedenlerden dolayı yapılan değişikliklerin o yerde yaşayan halk tarafından benimsenmesi ve kamu hizmetlerinden daha kolay yararlanılması zaman almaktadır. Sadece Cumhuriyetin ilanından bu yana üç farklı il sınırlarında yer alan ilçede nüfus kayıtları, tapu kayıtları ve bunun gibi diğer resmi kurumlara ait işlemlerde bu farklılıkları görmek mümkündür. Konuyla alakalı olarak araştırma sahamızın cumhuriyetten önce bağlı bulunduğu Osmanlı Devletine ait arşiv belgeleriyle, Rus Çarlığına ait belge ve dokümanlar incelenmiş, daha sonra cumhuriyet dönemine ait belgeler gözden geçirilmiştir. Ayrıca yörede yaşayan çeşitli yaş gruplarına mensup kişilerle görüşülmüş, konuyla ilgili mülakatlar yapılmıştır.

2. Coğrafi Konum ve Genel Özellikler

Doğu Anadolu Bölgesinin Erzurum-Kars bölümünde yer alan Tuzluca, Iğdır ilinin ilçesi olup il topraklarının batı bölümünü oluşturmaktadır. Toplam 1270 km², alana sahip olan ilçenin kuzey sınırını Aras ırmağı ve bu ırmağın yatağı boyunca geçen Türkiye-Ermenistan sınırı

oluşturmaktadır. Bölgenin güneyinden geçen Karasu-Aras Dağlarının doğu bölümü ise güney sınırını oluşturmaktadır. Doğusunda Iğdır merkez ilçe, güneyinde Ağrı ilinin merkez, Doğubayazıt ve Taşlıçay ilçeleri, batısında Kars ili Kağızman ilçesi, kuzeybatısında yine Kars ili Digor ilçesi, kuzeyinde ise Ermenistan Cumhuriyeti yer alır. Tuzluca, Erzurum, Iğdır güzergâhları ile Türkiye-İran ve Türkiye-Azerbaycan (Nahçıvan Özerk Yönetimi) karayolu ulaşım ağları üzerinde bulunmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Tuzluca İlçesinin Coğrafi Konumu

İlçe merkezinin deniz seviyesinde ortalama 1100 m yüksekliğinde yer alan Tuzluca'nın, güneyi dağlar ile çevrili, kuzeyi ise daha az yükseltiyeye sahip Aras Irmağı vadisi ile sınırlanmaktadır.

Güneydeki dağlık saha, Palandöken dağlarıyla başlayıp doğuya doğru devam eden Karasu -Aras sıradağları ve Büyük Ağrı dağına kadar devam eder. Bu dağlık kütle üzerinde Kızılcazyaret (3231 m) ve Durak dağları (2811 m) yer alır. Bu Dağlık kütle, Iğdır-Ağrı illeri arasında sınır oluştururken aynı zamanda Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı-Murat Van bölümleri ile Erzurum-Kars bölümleri arasında da sınır oluşturmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesinin önemli akarsularından Aras nehri, ilçenin kuzeyinden geçer ve Gaziler Çayı ile Buruksu çayı bu ilçe sınırları içerisinden kaynaklarını alarak Aras ırmağına katılırlar. Bundan başka Kars ili sınırlarından doğan Arpaçay, Tuzluca sınırı kuzeyinde yine Aras ırmağına katılmaktadır.

İlçenin yer aldığı alanın yeryüzü şekilleri yaylacılık faaliyetlerine uygunluğu nedeniyle tarihi dönemlerden beri insanların uğrak yeri olmuştur.

Bu yüzden yörede, yerleşme tarihi M. Ö. 4000 yıllarına kadar gitmektedir. Ulaşım imkânların uygunluğunun yanı sıra iklim ve toprak şartlarının elverişli olması, Tuzluca ve çevresinde yerleşme tarihini çok eski tarihlere götürmektedir. Günümüzde Tuzluca ilçesinde merkez ilçeden başka 81 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Bu yerleşmelerin nüfus büyüklüğü fazla olmadığından belediye teşkilatı olan kırsal yerleşme bulunmamaktadır. Sahanın toplam nüfusu ise 2018 yılı nüfus tespitlerine göre 24 560 kişiyi bulmaktadır. Aynı yıl bu nüfusun %39,8'i (9 764 kişi) ilçe merkezinde, %60,2'si (14 796 kişi) ise kırsal yerleşmelerde yaşamaktadır.

3. Cumhuriyetin İlanından Önceki İdari Sınırlar ve Yapı

Tuzluca ilçesinin Cumhuriyetin ilanından önceki idari sınırları ve yapısına bakmadan önce bölgede tarihi dönemler içerisinde hakimiyet kuran devlet ve yönetimlere bakmak gerekmektedir. Tuzluca'nın da dahil olduğu Sürmeli Çukuru (Tuzluca, Iğdır, Karakoyunlu ve Aralık) ve Sahat Çukurunda (Erivan Ovası ve çevresi) yerleşmelerin başlangıç tarihi hakkındaki bilgiler ancak tarih öncesi (Prehistorik) devrelere ait buluntulardan sağlanabilmektedir. Bölgede yapılmış olan çeşitli arkeolojik ve prehistorik araştırmalar sonucu elde edilen çeşitli eserler, bölgenin insanlık tarihinin çok eski devirlerinden beri yerleşime açıldığını ve tarihi devirler boyunca birçok kavimlerin egemenliğine girdiğini, bu kavimlerin medeniyet ve kültürlerine sahne olduğunu göstermektedir. Bölgede araştırmalar yapan ve yöre tarihine ışık tutacak bulgular bulan araştırmacılar Aralık (Başköy)'ta bir ören yeri (düz yerleşme), Iğdır il merkezinin kuzeydoğusunda Gökçeli köyü ve batısında Yayı köyü höyüklerini tespit etmiştir (Kökten, 1943, s. 612). Yine Erivan (Revan) bölgesinde yapılan araştırmalarda Neolitik Devri'ne ait çeşitli maddi kültür belgeleri bulunmuştur (Kırzioğlu, 1953, s. 21). Fakat bölgemizde sözü edilen prehistorik yerleşme yerlerinde bugüne kadar henüz kazı yapılmamış ve bundan dolayı bölgede yerleşme tarihinin başlangıcının tespiti bakımından gerekli bilgiler ortaya konulamamıştır. Ancak buna rağmen bölgenin sahip olduğu elverişli iklim şartları, toprak, su ve sulama şartları yanında Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden kavimlerin geçiş yolları üzerinde bulunması nedeniyle, Anadolu ve Mezopotamya için yerleşme tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen M.Ö.7000-6000 yıllarına kadar uzanacağı tahmin edilebilmektedir.

Bölgenin ilk yerleşik kavimi, Orta Asya'dan gelip M.Ö. 4000'de (Kırzioğlu, 1953, s. 27). M.Ö.1500-1300 yılları arasında Mitanni adıyla bir krallık kurmuş olan Hurri boylarının bu tarihten sonra bölgedeki hâkimiyetleri son bulmuştur. Yine bölgenin tarih devrine girmesi ve Urartu Devleti'ne bağlanması, büyük kral Menua (810-785) zamanında olmuştur

(Ceylan-Özgül, 2018, s. 48). Menua, Ağrı Dağı ve Aras Irmağı arasında varlığını sürdüren Eriakhi Krallığı'nı yönetimi altına alarak Tuşpa (Van) merkezine bağlamıştır (Kırzioğlu, 1953, s. 41). Bölgede 200 yıldan fazla egemenlik kuran Urartular devrinde, tarım faaliyetleri çok ileri bir düzeye ulaşmış ve tarım alanlarını sulamak amacıyla birçok kanal ve bentler yapılmıştır. Bu arada köy ve şehir hayatı çok canlanmıştır. Bölge tarihin akışı içinde kavimler arasında sürekli el değiştirmiştir. Arsaklı (Part) İmparatorluğu ile Romalılar arasında sık sık el değiştirirken, Küçük Arsaklı devletinden M.S. 439'da Sasaniler (İranlılar)'ın eline geçmiş, daha sonra M.S.646 yılında Müslüman Araplar bölgeye hâkim olmuştur. Bu tarihten sonra, birkaç kez Araplar ile Bizanslılar arasında el değiştiren Sürmeli Çukuru ve merkezi Sürmari (Kırzioğlu, 1952, s. 108) 1064 yılında Selçuklu Devletine bağlanmıştır (Turan, 1984, s. 20).

İlhanlılar, bölgede 1256–1355 yılları arasında hüküm sürmüş, bu devletin yıkılmasıyla Celayırlılar (1357) ve Karakoyunlular (1379) egemen olmuşlardır. Sürmeli Çukuru, 1386 ile 1405 yılları arasında Timur'un egemenliği altında Türkmen Beyleri tarafından yönetilmiştir (Orkun, 1955, s.118-119).İspanyol Kralının Timur'a gönderdiği elçi olan Claviyo, Mayıs 1404 yılında Sürmeli Kalesine uğramış ve burada konaklamıştır (Clavijo, 1993, s. 89).

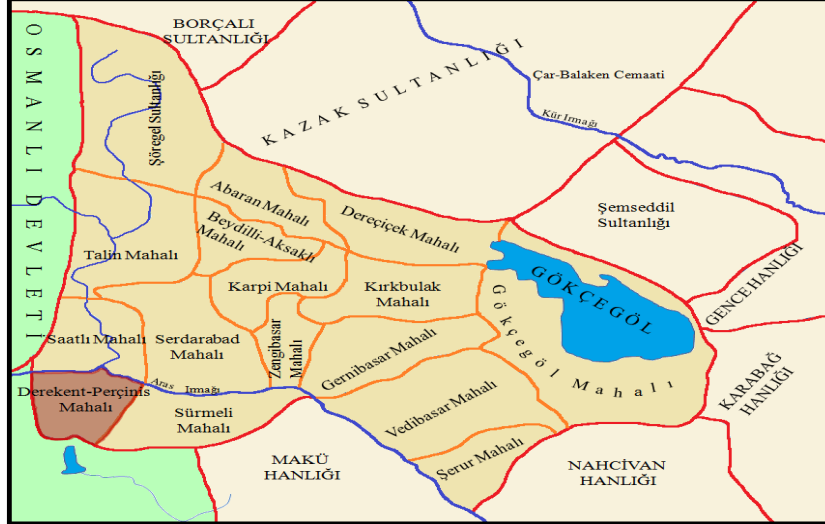
Bölge 1406 yılında Karakoyunluların yönetimine girmiş, 1469 yılında Akkoyunlular buraya hâkim olmuşlardır (Sümer, 1984; s.73). Bu devrede Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, Aras boylarını ve İğdir Ovasını kendisine Kışlak Merkezi yapmıştır. Akkoyunluları yıkan Şah İsmail (1502) Safevi Devletini kurmuş ve Bölgedeki Türkmenleri kendisine bağlamıştır (Sümer, 1980; s.152). Yavuz Sultan Selim, Çaldıran Savaşında Şah İsmail'i yenince (1514) bütün Doğu Anadolu ile birlikte Aras havzası da Osmanlı İmparatorluğu yönetimine bağlanmıştır (Kırzioğlu, 1953, s. 488-489).

Osmanlıların batıdaki savaşlarından yararlanan Türkmen boylarından Avşarlı Beyleri, bir süre daha doğu bölgelerini yönetmişlerdir. III. Murat Devri'nde, bugünkü Tuzluca, İğdir, Karakoyunlu ve Aralık yerleşim merkezlerinin bulunduğu Sürmeli'nin fethiyle (1583) bölge kesin olarak Osmanlı Devleti'nin egemenliğine girmiştir (Kırzioğlu, 1976, s. 317). Fetihden sonra düzenlenen Revan Tahrir Defterlerinden bugünkü Tuzluca, İğdir, Karakoyunlu ve Aralık yerleşme merkezlerinin yönetim sınırları içinde kalan sahayı kapsayan bölgenin Aralık Kazası adıyla bu yeni Osmanlı Eyaletine bağlandığını anlıyoruz (Kırzioğlu, 1976, s. 347).

Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639) ile Revan (Erivan) İran'da kalmak üzere, Aras güneyi Osmanlılara verilmiştir (Uzunçarşılı, 1977, s. 248-249). Safevi Devletinin yıkılmasından sonra (1722) Revan Eyaleti Tahrir

Defterlerinde Aralık kazasının; Merkez, Iğdır ve Sürmeli adıyla üç nahiye yönetim birimine ayrıldığı belirtilmiştir (Kırzioğlu, 1976, s. 349).

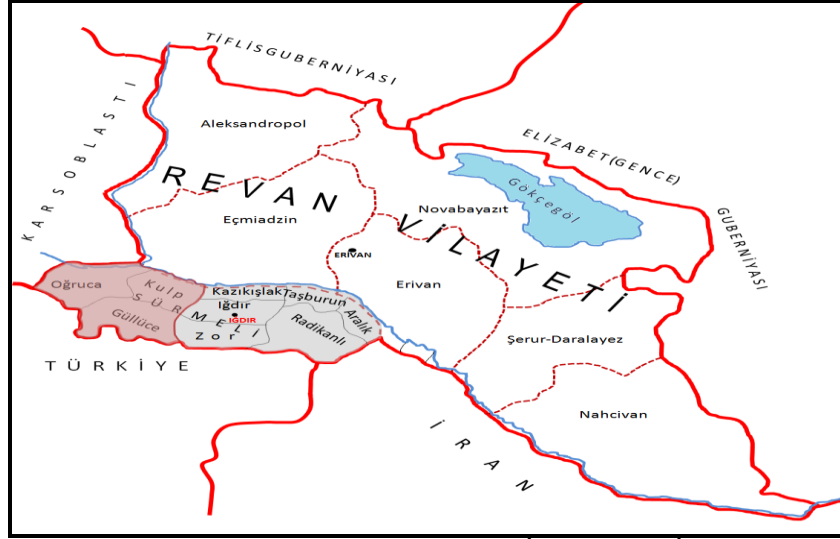
Osmanlı İmparatorluğu ile İranlılar arasında imzalanan İstanbul Antlaşması (1736) sonucu Revan ile birlikte Sürmeli Çukuru da İranlılara bırakılmıştır (İlgaz, 2010, s. 1). Bölgede 1747 yılında Hanlık idaresi kurulmuş ve 1828 yılına kadar Revan Hanlığına bağlı olarak yönetilmiştir. Revan Hanlığı yönetiminde Tuzluca ilçesinin bulunduğu alan yöredeki Aras ırmağının kolları olan iki çay (akarsu) dikkate alınarak Derekent-Perçinis mahalı olarak adlandırılmıştır (Şopen, 1852, s. 563-575). Tuzluca yöresi XVII. yüzyılın sonlarından XIX. Yüzyılın ilk çeyreğine kadar bu isimle anılmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Revan Hanlığı Döneminde Tuzluca İlçesi (Derekent-Perçinis Mahalı).

Rus Çarlığı XIX. Yüzyılın ilk çeyreğinde Azerbaycan coğrafyasında yer alan Hanlık idarelerini işgal etmiş ve en son Revan Hanlığı'nı da 1828 yılında sınırlarına katmıştır. Rus Çarlığı, Kağızman ve Bayazıt sancaklarına komşu olan ovanın bütününü Sürmeli Uyezdi (Sürmalu Sancağı) adıyla bir yönetim bölgesi yaparak Revan vilayetine bağlamış ve 1917 yılına kadar yönetmiştir.

Bölgede hâkimiyetini sağlamlaştıran Rus Çarlığı yeni idari düzenlemeler yaparak, yörenin tamamına Sürmeli sancağı adını vererek Iğdır, Aralık ve Kulüp (Tuzluca) olmak üzere üç ayrı birime ayırmıştır. Yine bu düzenleme ile Tuzluca yöresinde Kulüp, Oğruca ve Güllüce olmak üzere üç ayrı merkez oluşturulmuştur (Şekil 3).

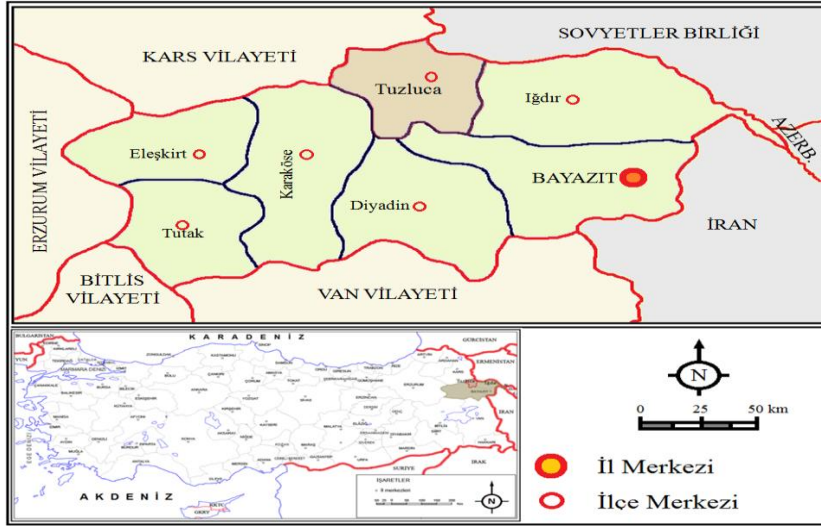
Şekil 3. 1828-1918 Yılları arasında Tuzluca İlçesi ve Alt İdari Bölümleri

Birinci Dünya Savaşı devam ederken 1917 yılında gerçekleşen Bolşevik Devrimin'den dolayı Çarlık idaresinin yıkılması ve Rusların bölgeden çekilmeleri sonucu 1918-1920 yılları arasında Sürmeli Çukurunda yer alan yerleşmelerde (Tuzluca, İğdır, Karakoyunlu ve Aralık) otorite ve idari boşluk oluşmuştur. Bu otorite boşluğu sırasında meydana gelen olaylar bölgedeki yerleşmelerin bugünkü nüfus ve demografik yapısında uzun süre etkisini göstermiştir. Kurtuluş savaşında başlatılan doğu harekâtıyla bölgede işgal altındaki yörelerle birlikte 07 Ekim 1920'de Tuzluca ilçesi yaklaşık oksan yıl süren esaretten kurtarılarak Türkiye'ye katılmıştır. 3 Aralık 1920'de imzalanan Gümrü Anlaşması neticesinde, Gümrü (Arpaçay kuzeyi) verilmiş, Sürmeli Çukuru (Tuzluca, İğdır, Aralık) Türkiye'ye bırakılarak Nahcivan'da, Azerbaycan'a bağlı Muhtar Cumhuriyet olmuştur (Soysal, 1983; 17-23). Kurtuluş Savaşı sırasında ülkemizde 20 Ocak 1921 tarihinde yürürlüğe konulan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 10. maddesinde; Türkiye'nin coğrafi durum ve ekonomik ilişkiler açısından illere, illerin kazalara, kazaların da nahiyelere ayrılması benimsenmiştir (Tönük, 1945, s. 258). Bu kanununa göre Sürmeli çukurunda yer alan Tuzluca ilçesi Bayazıt vilayetine (sancağına) bağlanmıştır.

4. Cumhuriyetin İlanından Sonra İdari Sınırlar ve Yapı

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun yürürlükte olduğu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi II. Dönem seçimlerinin yapıldığı 23 Temmuz 1923 tarihindeki il sayısı 74'dür (Sanal, 1998, s.180). Bayazıt bu vilayetler arasında yer almaktadır. Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra kabul edilen

1924 Anayasası ile memleket yönetiminde yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemelere göre ülkemiz, yönetim organizasyonları bakımından “İl (Vilayet), ilçe (kaza), Bucak (Nahiye) ve köy yönetim birimlerine ayrılmıştır. Bu Anayasada da Tuzluca, Iğdır ile birlikte Bayazıt vilayeti sınırları içerisinde kalmıştır (Şekil 4).

Şekil 4. 1924-1934 Yıllarında Bayazıt Vilayeti ve İlçeleri (Kaynak: (1927 Genel Nüfus Sayımı, Fasikül I. Ankara: İstatistik Umum Müdürlüğü Yayınları

Doğu Anadolu Bölgesinde Cumhuriyetin ilk yıllarında meydana gelen bazı isyan hareketleri sonucu dönemin şartlarına göre il ve ilçe merkezleri ile bazı kırsal yerleşmelerin idari ve sınır statülerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden dolayı Bayazıt vilayetinin merkezi 1927 yılında Karaköse'ye taşınmış¹, 1934 yılında Tuzluca ve Iğdır ilçeleri Bayazıt vilayetinden alınarak Kars vilayetine bağlanmıştır (T.C. Resmî Gazete, 14 Haziran 1934). Merkezi Bayazıt'tan Karaköse'ye taşınan vilayetin adı ise 1935 yılında Ağrı şeklinde değiştirilmiştir (T.C. Resmi Gazete, 16 Mayıs 1935) (Şekil 6).

¹Bayazıt İl Merkezi, 24.11.1926 tarih ve 4395 sayılı kararname ile Karaköse'ye nakledilmiştir. (Düstur 3. Tertip, 1946: 11).

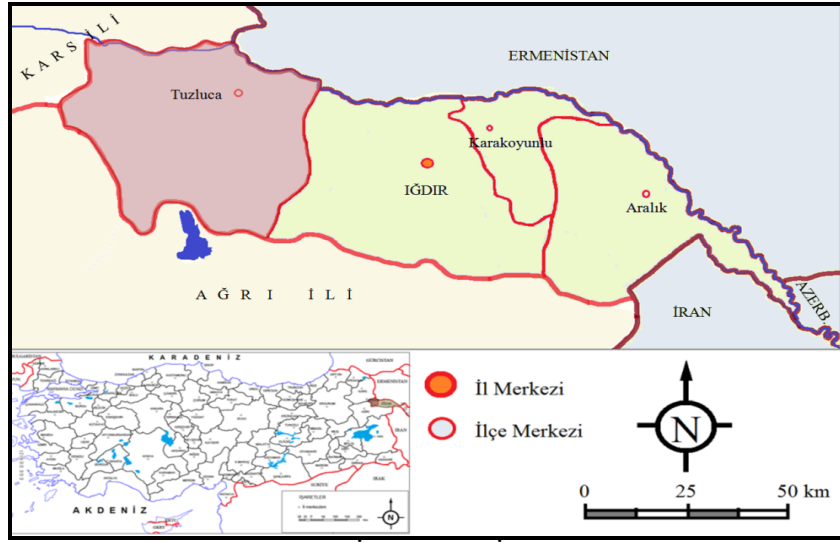
Şekil 5. 1934 Kars Vilayeti ve Bağlı İlçeleri (1934)

1934 yılından 1992 yılına kadar Kars vilayetine bağlı olan Tuzluca ilçesinin sınırlarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden ilki 17.1.1961 yılında gerçekleştirilmiş, ilçenin batı bölümünde bulunan Aşağı Dut köyü ile buraya bağlı Yukarı Dut mahallesi, Güvendik köyü, Aktaş köyü (Kürt Aktaş) ve Karacaören (Karacaviran) köyleri Kağızman ilçesi sınırlarına dâhil edilerek bu ilçeye bağlanmıştır. Yine 2001 yılında gerçekleşen başka bir düzenlemeyle Tuzluca'nın kuzeyinde Aras ırmağının güney bölümünde yer alan Aşağı Çıyıklı Köyü ve buraya bağlı Yukarı Çıyıklı Mahallesi Kağızman ilçesinden alınarak Tuzluca ilçesine bağlanmıştır².

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde Doğu Bloğunda yer alan ülkelerde mevcut yönetimlere karşı halk ayaklanmaları ve bağımsızlık hareketleri başlamıştır. Bu blokta yer alan Sovyetler Birliği başta olmak üzere birçok ülkede meydana gelen siyasi ve sosyal olaylar ülkelerin bölünmesine ve yeni düzenlerin kurulmasına yol açmıştır. Özellikle doğu sınırlarımızda Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu kurulan üç yeni komşu devlet ortaya çıkmıştır. Bütün bu gelişmeler sonucunda Doğu Anadolu Bölgesi'nde sınırda yer alan Kars İlinde yeni idari düzenlemeler yapılmıştır. Kars ilinin kuzeyinde

²T.C. Resmî Gazete 8 Temmuz 2001, Sayı: 24456, Karar Sayısı: 2001/1844, Kars İli Kağızman İlçesi Merkez Bucağına bağlı Aşağıçıyıklı Köyünün, Iğdır İli Tuzluca İlçesi Merkez Bucağına bağlanması; 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 2'nci maddesinin (B) ve (D) fıkralarına göre uygun görülmüştür. (6 Temmuz 2001)

Ardahan ilçesi ve güneyinde yer alan Iğdır ilçesi yapılan yeni idari düzenlemeler ile il statüsüne yükseltilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 3 Haziran 1992). Bütün bu gelişmeler neticesinde Tuzluca ilçesi yeni teşkilatlandırılan Iğdır iline bağlanmış 1992 yılının haziran ayından itibaren bu ilin ilçesi olmuştur (Şekil 6).

Şekil 6. Iğdır İli ve Bağlı İlçeleri (1992)

Sonuç

Tuzluca ilçesi bulunduğu coğrafi konumdan dolayı tarihin akışı içerisinde sürekli devletler arasında el değiştirmiştir. Özellikle son üçyüz yıl içerisinde Safevi devleti, Osmanlı Devleti, Revan hanlığı, Rus Çarlığı yönetimlerinde kalmıştır. Geçtiğimiz yüzyılın ilk çeyreğinde bütün bu el değiştirmeler son bulmuş ve 7 Ekim 1920 yılında ait olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmıştır. Cumhuriyet döneminde bölgede gelişen çeşitli sosyal ve siyasi olaylar sonucunda ilk önce Bayazıt vilayetinin, sonraki yıllarda Kars vilayetinin ilçesi olmuştur. 1992 yılından sonra ise Iğdır ilinin oluşturulmasıyla buraya bağlanmış, bu ilin üç ilçesinden birisini oluşturmuştur. Zaman içerisinde farklı devlet ve il sınırları içerisinde kalması yöre halkının resmi ve özel hayatında birtakım sorunları ortaya çıkarmıştır. Özellikle Cumhuriyet döneminde üç farklı ilin sınırları içerisinde kalması, bazı resmi işlemlerde ve evraklarda karmaşalıkların doğmasına ve hizmet almada sıkıntılara yol açmıştır. Yörede yapılan görüşmelerde hâla kendisini Karaköse (Ağrı) ve Kars illerine ait hissedenler bulunmaktadır. Bunun yanında Kars ili sınırlarında yer alıp ancak kendisini Iğdır, dolayısıyla Tuzluca ilçesine ait görenlerle de karşılaşmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ceylan, A-Özgül, O. (2015). *Eski Çağda Iğdır Kaleleri*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 1220.
- Clavijo, Ruy Gonzales de. (1993). *Anadolu Orta Asya ve Timur* (Çeviren Ömer Rıza Doğrul), İstanbul: Ses yayınları.
- Demir, K.A., (2017). “Yerleşme ve İdari Coğrafya Bağlamında Türk Mülki İdare Sistemi”, *Ege Coğrafya Dergisi* 27 (2), 2018, 195-212.
- Düstur* (1946). (3. Tertip), Cilt: 8, 2. Basım, Ankara.
- Ilgaz, S., (2010). *Osmanlı Hakimiyetinde Revan (Çukur Sa'ad) (XVI _XVIII Yüzyıllar Arasında Sosyo-Ekonomik Tarih)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Kırzioğlu, M.F. (1952). *Dede-Korkut Oğuznameleri (I. Kitap)*, İstanbul: Burhaneddin Erenler Matbaası.
- Kırzioğlu, M.F. (1953). *Kars Tarihi (I. Cilt)*. İstanbul: Işık Matbaası.
- Kırzioğlu, M.F. (1976). *Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi (1451-1590)*. Atatürk Üniversitesi Yay. No:358, Ed. Fak. Yay. No:71, Araştırma SerisiNo:60, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Kökten, İ.K. (1943). “Kars’ın Tarih Öncesi Hakkında İlk Kısa Raporlar” *Belleten*, Cilt: VII.
- Orkun, V. (1955). *Sürmeli Çukuru, Iğdır Tarihi ve Coğrafyası*, Ankara: Aydın Matbaası.
- Özçağlar, A. (2005). “Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi”, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2005, 3 (1), 1-25
- Sanal, R. (1998). “Tarihi Gelişimi İçerisinde Türk Anayasalarında Genel Yönetimin Taşra Örgütüne İlişkin Düzenlemeler ve Yönetim Deseniindeki Değişmeler”. *Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 22, Cilt: 6, 173-200
- Soysal, İ. (1983). *Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları*, I.Cilt (1920-1945), Ankara: TTK Yayınları,
- Sümer, F. (1980). *Oğuzlar (Türkmenler), Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*, (İlavelerle 3.baskı). İstanbul: Elif Ofset.
- Şopen, İ.İ. (1852). *İstoriçeski Pamyatik Sostoyaniya Armyansko Oblastı v Epoku e Pricoedneniya k Rossisko İmperii*. SPB., Petersburg.
- T.C. Resmî Gazete, 14 Haziran 1934, Kanun No: 2500, Madde: 1 Kabul Tarihi 07.06.1934
- T.C. Resmi Gazete, 16 Mayıs 1935, Karamame No: 2460,
- T.C. Resmî Gazete, 3 Haziran 1992, Sayı 21247, Kanun No: 3806, Madde 2 Kabul Tarihi 27.05.1992
- T.C. Resmî Gazete, 8 Temmuz 2001, Sayı: 24456, Karar Sayısı: 2001/1844
- Tönük, V. (1945). “*Türkiye’de İdare Teşkilatının Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu*”, Ankara: Kanaat Basım ve Ciltevi,
- TUİK, (2018) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi,

01.11.2019

Turan, O. (1984). *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul: Nakışlar Yayınevi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü (TCBİUM). (1929). 1927 Genel Nüfus Sayımı, Fasikül I. Ankara: İstatistik Umum Müdürlüğü Yayınları.

Uzunçarşılı, İ.H. (1977). *Osmanlı Tarihi (XVII. Yüzyıl Sonuna Kadar)*, III. Cilt Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını, XIII. Dizi.